№ 202 სექტემბერი 22, კვირა 1891 სექტემბერი 22, კვირა № 202

გაზეთი ღირს			
თვეში	მან. კ.	თვეში	მან. კ.
12	10 —	6	6 —
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8 —	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი—ერთი შაური

ივერია

გაზეთის დასაგვეთად და კერძო განცხადებათა დასაბეჭდად უნდა მიჰმართონ: თვითონ რედაქციას, ეუკიანში, ავშვალის ქუჩაზედ, ვარანცოვის ძეგლის პირდაპირ, თავ. გრუზინსკისეულს სახლებში; წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების კანცელარიას, [illegible]-ში, სასახლის ქუჩაზედ.

ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრიქონი რვა კაპეიკი.

1877—1891 საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი 1877—1891

„ივერია“

გამოვა 1891 წელსაც იმავე პროგრამით, როგორც აქამდე.

ვისაც ჯსურს დაიკვეთოს გაზეთი ამ 1891 წლისათვის მიჰმართოს:

ტფილისში: ა) თითონ რედაქციას, ნიკოლოოზის ქუჩაზედ, ვარანცოვის ძეგლის პირდაპირ, თავ. გრუზინსკისეულს სახლებში, № 21; ბ) „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების“ კანცელარიას, სასახლის ქუჩაზედ, თავად-აზნაურთა საადგილ-მამულო ბანკის ქარვასლის გალერეაში.

ტფილისის გარედ მცხოვრებთა უნდა დაბარონ გაზეთი შემდეგის ადრესით:

Тифлисъ. Въ редакцію грузинской газеты „ИВЕРІЯ“.

რედაქცია ამასთანავე აცნობებს, რომ იგი გაზეთის ეგზემპლარს გამო პასუხის მეგებელ იქნება მარტო იმ სელის-მოწერთა წინაშე, ვინც გაზეთის დაკეთებისთვის შესახეადრს ფულს პირდაპირ რედაქციაში და ან „წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების“ კანცელარიაში წარმოადგენს, ანუ გამოგზავნის.

გაზეთის ფასი დაბეჭდილია გაზეთის სათაურშიე, ხოლო სრული პირობანი გაზეთის დაკვეთისა გამოცხადებულია უკანასკნელს გვერდზედ.

შემოწირულებანი იმ მეკიდრთათვის, რომელნიც დაზარალდნენ მოუსავლობის გამო, მიიღება რუსეთის წითელის ჯვრის კავკასიის მმართველობის ხაზინადარის დეისტვიტელნი სტატსი სოვეტნიკის გულინის მიერ ამიერ-კავკასიის დედათა ინსტიტუტის კანცელარიაში, ოთველ-დღე, დილის 10 საათიდამ 2 საათამდე, კვირა-უქმე დღეებს გარდა. ჟელა ეს შეწირულებანი, საზოგადოების მთავარ-საამმართველოს განკარგულებისამებრ, გაეგზავნება საარატოვის ადგილობრივს მმართველობას, რომელმაც უნდა შეადგინოს წითელის ჯვრის მხრუნველობა ადმინისტრაციისა და საძღვდელოების მონაწილეობით. ამ მხრუნველობის ვალია, ეუწიოს დახმარება გაჭირვებულსა და დამშეულს ხალხს იმ წესით, რა წესითაც უფრო მოსახერხებელი იქნება, ხოლო ეს წესები უნდა შესაბამებოდეს ადგილობრივვე შემუშავებულს და მოაზრებულს ჭლანს.

(5—1)

ახალი ამბავი

*** დღეს, 22 სექტემბერს, შუადღისას, წმ. ნინოს სასწავლებელში დანიშნული კენჭის ყრა იმ კანდიდატ მოსწავლე ქალებისათვის, რომელთაც უთხოვნიათ, სახელმწიფო ხარჯით სასწავლებლის პანსიონში მიგვიღეთო.

*** 16 ოქტომბრიდამ დაიწყება საღამოების გამართვა ტფილისის საარტისტო საზოგადოების მიერ. პირველის საღამოს გამართვა ხვდა წილად საზოგადოების წევრს თ. გ. ზ. ანდრონიკაშვილს.

*** პირველი ნაწილი ბ-ნ ი. გოგებაშვილის „Руское-Слово“-სი, აგერ ორი კვირაა, რაც გამოილია ლ და გასასყიდად არც ერთი ცალი აღარ არის მეორე გამოცემისა, თუმცა მოთხოვნილება დიდია. ამის გამო აჩქარებით იბეჭდება და ამ თთვის დამლევს გამოვა მესამე გამოცემა ზემოხსენებულის სახელმძღვანელოსი და დამზადებისა თანავე დარიგდება ყველა მაღაზიებში გასასყიდად.

*** ჩვენ მივიღეთ ორი ახალი წიგნი, დაბეჭდილი ბ-ნ მ. ჯანაშვილის მიერ: „მწერლობა მე-IX-X საუკუნისა შემდეგის შინაარსით: წინასიტყვაობა, სამკურნალო ტრაქტატი, სასწავლო წიგნი და ქარაგმან სიტყვების ახსნა და „აღვადგინე“ ანუ სამი ისტორიული ხრონიკის და წმ. ნინოს ცხოვრების გასაგებ-შესასწორებელი სახელმძღვანელო“ დამატებით ზემოხსენებულის სამკურნალო ტრაქტატისა და სასწავლო წიგნისა. ფასი პირველის წიგნისა 40 კაპ., ხოლო მეორესი 30 კაპ. პირველს წიგნში 60 გვერდია, მეორეში 136.

*** ჩვენ მივიღეთ „რუსეთის წითელ ჯვრის კავკასიის განყოფილებისაგან“ დასაბეჭდად განცხადება შემოწირულებათა შესახებ რუსეთში მოუსავლობით დამშეულთა სასარგებლოდ. დღევანდელს ნომერში ვბეჭდავთ ამ განცხადებასა და, განყოფილების სურვილის თანხმად, ვსთხოვთ დანარჩენ ქართულ გაზეთებს, იმათაც დადაჰბეჭდონ ეს განცხადება.

*** პარასკევს, ამ თვის 20, ღამის საფოსტო და სახალხო მატარებლით ტფილისში ჩამოვიდა ბელგიის მინისტრ-რეზიდენტი დ-ერიპი, რომელსაც რკინის გზის სადგურზედ დაუხვდნენ ტფილისში მცხოვრებელნი ბელგიელნი ბელგიის ელჩითურთ. ბ-ნ მინისტრ-რეზინდენტისათვის მომზადებული იყო სადგურის სამეფო ოთახები, სადაც ბ-მა მინისტრმა ჩაი მირთვა და ივახშმა. ვახშმის შემდეგ ბ-ნი მინისტრი იმავე მატარებლით ბაქოში გაემგზავრა და იქიდგან-კი სპარსეთში წავა.

*** პარასკევს კავკასიის დასათვალიერებლად ორი ავსტრიის გენერალი ჩამოვიდა: ტფილისში ალექსანდრე გიბნერი და ლიუდოვიგ გლეღუს დეტიზავალი.

*** ბათუმსა და ტფილისს შუა ამ თთვის 19-დამ საქონლის მატარებლებმა დაუბრკოლებლად დაიწყეს სიარული.

*** ტფილისში ამბავი მოვიდა, რომ დევდორაკის მყინვარი, რომელიც ამ ზაფხულს ძირს იწევდა, ეხლა უკვე შემდგარა და, როგორც ინჟინრები იუწყებიან, კავკავის გზას შიში აღარა აქვსო.

*** ოპერეტის მომღერალი ფრანგი არტისტი-ქალი ქ-ნი დენიზა ლასალი, რომელიც ამ ზაფხულს და ბაღულს ზამთარს საოპერეტო დასში მონაწილეობას იღებდა, ამ დღეებში ყირიმს მიდის რამდენისამე წარმოდგენისათვის და შემდეგ არტისტის ბ-ნის ესპეთურთ ბაქოში წავა, სადაც ბ-ნ ფორკატისაგან ქ-ნ ლასალის აუღია თეატრი, და იქ გამართავს წარმოდგენებს.

*** იმ გუბერნიების გლეხთათვის, სადაც ამ წელს პური არ მოვიდა, ტფილისის ბაღოსანს ფ. მეიერს ორმოციის თუმნის ყვავილები გადაუდვია და მომავალ კვირიდამ დაიწყებს ამ ყვავილების გიყიდვას. რაც ერთ კვირაში ფული შეუვა, სულ იმ გლეხების სასარგებლოდ გაიგზავნება რუსეთში.

*** თელეჯი: კახელები წელს კარგს მოსავალს მოველით ღვინისას და ამიტომ გულის ფანცქალითა და მოუსვენრობით შევსცქერით ცისა და ჰაერის ცვლილებას: გვეშინიან, უცბად არა გამოგვტყვრეს-რა. აი ამას წინდაც ორი-სამი დღე ძლიერი ქარი ჰქროდა; ქარმა დახეთქა ყურძენი; ქარს მოჰყვა შემდეგ წვიმები. ეს მეორე კვირა მიდის, განუწყვეტლივ სწვიმს და ლამის სულ ჩამოალპოს ყურძენი.

*** იქალაქეა: შაბათს, 14 სექტემბერს „ჯვათა-ამაღლებისა“ დღეს იყო დღესასწაული ალავერდის მონასტრისა, „ალავერდობა“. მწირველი ბრძანდებოდა მისი მეუფეცა,

ფელეტონი

ხალხური ლექსები

(გაგონილი ყუჯაანათ ოსესაგან, 85 წლის მოუცებელისაგან, 1889 წ. სოფ. უდეში).

ასა მეფე მობრძანდა,
დაჯდა ქალაქის პირსაო;
გარს გალავანი მოივლო,
გათლილი თუთის ხისაო,
შიგ ბაღი, ბაღჩა ჩაყარა
სულ არჩეული ხისაო.

—

ორშაბათ დილა გათენდა,
გაუდექ ტყისა გზასაო;
მხარ-მარჯვნივ გარდავიხედე,
ჯორი დგას ნაძვის ძირსაო.
ჯორსა ვკითხე და არ მითხრა,
თუ ვარ მე ხემწიფისაო.
ბარეოდ ჯოხი მივარტყი,
მაღლა იქნეედა ტლინკსაო.
ოქროს თეფშები ჰკიდია,
იბრიღი—თათრებისაო.
შევაჭერ ბაშის თოკები,
დავფალი ნაძვის ძირსაო,
მიველ და ბიძას ვახარე:
ბიძავ, მაკოცე პირსაო;
ჩვენც გვეყოფა და შენცაო,
დარჩება შვილი-შვილსაო.

—

ერისთავს ცხენსა უქებენ,
კვიცია სამი წლისაო.
ზედ შეჯდება ერისთავი,—
ლერწამი ზღვის პირისაო.
წელსაც აკრია ქარქაში
წითელი კერმუბტისაო.
შიგაც ისრები უწყვია,
ნარჩევი გველის ფხისაო.
ხეე ჩამოვიდა ლაშქარი
ოსი და ჩერქეზისაო.

—

დაღამდა და დასცა ბინდი,
ცოლეურთან მიდის ბიჭი.
წინ დათვი შემოეყარა
ყელ-ქედანა, მეტად დიდი.
—დაჯე, თათვო, პური ვჭამოთ:
ღვინო მაქვს და ,ეთხა დიდი.
—მე შენი ღვინო რათ მინდა,
ეხლა ვჭამე ქალას შინდი.
წრეულობით გამიშკოხარ,
სამემრისოდ დამიშინდი.
—დათვო, მაგას ვერ მეტყოდი,
რომ მქონოდა შეილდისარი,
გაქლიბულსა ქეიბურსა
ზედ ბეჭებზედ დაგაფშნიდი.

—

ბაღჩიდამ მოვალ დამთვრალი,
წინ შემეყარა თათარი.
თათარო, რას მეხუმრები?
არა ვარ შენი ყადარი.
ზარაბ ზურაბის ქალი ვარ,
ქოჩორას დანიშნიული ვარ.

—

ქალი ვარ გასათხოვარი,
ბედსა არ დავიკარგამ;
ჩავალ, დავჯდები წყლის პირსა,
საყელოს მოვიქარგამო.
ჩიქილა წყალმა მამტაცა,
შუბლზე საკრავი—ქარმამ;
ვაი, რა ბედი დავკარგე
მე გასათხოვარ ქალმამ!

გოგია და ქანა

(დასასრული, იხ. „ივერია“ № 201)

V

მშვენიერი მაისის საღამო იყო. მზე ახლად ჩასულიყო და მაღალის მთის წვერები ჯერ კიდევ წითლად გამობქყვრიალებდა.

ამ დროს ერთს ხეეში, მთიდან გადმომჩქეფარე რუს პირად, რევეზი და ქანა ისხდნენ და, როგორც შეყვარებულნი, მტრედებისავითა ღუღუნებდნენ. ქანა ხომ მართლა შეყვაებული იყო და რევეზიც ისეთ ნაირად იკატუნებდა თავს, რომ, ქანას-კი არა, სხვასაც მართალი ეგონებოდა.

— კმარა, კმარა ჩვენი ამდენი ტანჯვა! მოვახერხოთ რამენაირად, რომ მხოლოდ ერთმანერთს ვეკუთვნოდეთ და აღარავისი აღარ გვეშინოდესო, სთქვა აღტაცებით რევეზმა.

რა ნაირად მოვახერხოთ, თვარა მაგას რა ემჯობინებოდა? მიუგო დაღონებულმა ქანამ და გადაეხვია. რევეზმა გულში ჩაიკრა და ხმამოტკბილებით ჩასჩურჩულა:

— წავიდეთ თაბორიდან სადმე, გადავიხვეწნეთ ერთად, თუნდა ქუთაისში, და იქ ვიცხოვროთ.

— წავიდეთ, წავიდეთ, ჩემო რევაზ. ოღონდ შენთან-კი ვიყო და თუნდ ჯოჯოხეთში წამოვალო!

— მაგრამ ხათაბალა ის არის, რომ ფული არა მაქვს და უფულოდ-კი ვერსად წავალთ.

— იშოვე სადმე და მერე, როცა გოგია მოკვდება, მისი საცხოვრებელი ხომ ჩვენი იქნება.

— არ, ვეცადე? მაგრამ ვერსად ვერაფერს გავხდი. ისეც ბევრი ვალი მაქვს და აღარავინ მანდო კიდევ.

— მაშ ასე უნდა ვიყოთ, სანამდის გოგია არ მოკვდება! სთქვა ნაღვლიანად ქანამ.

— გოგია, მგონი, ჩვენ ორივეს მოგვიდნობს, ჩემო ქანა. ის ძველი კაცია, ჩვენზედ მაგარი ძვალი აქვს. არა, ჩვენ იმის სიკვდილის ყურება არ გვარგია, თუ გვინდა, რომ ბედნიერად გავატაროთ წუთი-სოფლის სიცოცხლე... ეხლავე, ეხლავე ვეწიოთ, ჩემო გვრიტო, ჩვენს საქმეს! აქ მაგრად აკოცა რევეზმა ქანას.

— შენ რომ ასის თუმნის თამასუქი გაქვს, ჩემო სამოთხევ, ფული არ არის? განაგრძო რევეზმა: ბარემ ეხლავე გადავახდევინოთ ფული გოგიას და ის იქნება. თამასუქში ხომ ასე სწერია, პირველ მოთხოვნილებაზედე მოგცე ან შენ ან იმას, ვისაც ეს თამასუქი ექნებაო.

— არა, არა, მაგას ვერ ვიზამ, სიცოცხლეშიეე ფულს ვერ გადავახდევინებ...

— შენ-კი არა, მე გადავახდევინებ.

— არა, გული არ მიზამს, რომ გოგიას ტანჯვას ვუყურო...

— შენ ნუ უყურებ! მე შენ ქუთაისში წაგიყვან და იქ დაგაბინავებ... მერე მოვალ, გოგიას ფულს გამოვართმევ და ისევ ჩამოვალ... იქ სახლი ვიყიდოთ და ვიცხოვროთ. გადავრჩებით მაინც თაბორლების ყბად აღებას. იქ მე ადგილსაც ვიშოვი რასმე და სამსახურში შევალ. იმისთანა მეგობრები მყავს იქ, რომ, მგონი „სეკლეტრობაც“-კი მაშოვნინონ.

ქანა ხმას არ იღებდა. არ იცოდა, რა ეთქვა... დასთანხმებოდა რევაზის რჩევას, თუ არა? ერთის მხრით სინიდისი აწუხებდა და უარზედ დადგომას ურჩევდა, მეორეს მხრით გაუმაძღარი ენებათა ღელვა რევაზისკენ ეწეოდა მისს გულს.

ყოვლად უსამღვდელოესი ალავერდის ეპისკოპოსი ბესარიონი. მლოცავი ხალხი თუშ-ფშავ-ხევსური და სხ. ჩვეულებრივად ძალიან ბევრი დაესწრო, თუმცა წვიმა-კი მოვიდა წინა დღეს. მეორე დღეს კარგი დარი იყო. დღეობამ ძალიან მხიარულად ჩაიარა. გაიმართა დიდი ცეკვა-თამაში და ჭიდაობა. ჭიდაობამ დიდხანს გასტანა; გამოდიოდნენ ლომივით თუშის ბიჭები და სხვანი და დიდის ხალისით ჭიდაობდნენ. ბევრი შესანიშნავი ღონისა აღმოჩნდა. ვაჭრობაც დიდ-ძალი იყო ამ დღეს. კაცის კვლა და სხვა უბედურება არაფერი მომხდარა; მხოლოდ შუადამის ორს საათზე სამმა ტფილისელმა მაწანწალა ქურდ-ბაცაცამ გაძარცვეს მლოცავნი, რომელთაც ეძინათ მონასტრის შესავალს კარებში; ჯიბგირებმა ამოაცალეს ფული და გაიქნენ; ხალხის ყვირილზე სხვა მლოცავებმა მოასწრეს ქურდებს გალავანზე გადახტომის დროს, სამივე იქვე გათოკეს და გადასცეს პოლიციას.

*** იქალაქში: ალავერდის მონასტერში ბლომად მოიპოვება ძველი ხელთ-ნაწერი წიგნები. ეს წიგნები უწესოდ არის თავ-მოყრილი ერთის ალაგას. ბევრს ყდა არა აქვს და დაფურცვლილია. კარგი იქნებოდა, ამისათვის განსაკუთრებული ყურადღება მიექცია, ვისიც ჯერ არს. ზოგიერთს ხელ-ნაწერში მხატვრობა ცხოველად არის დაცული და შენახული. ეხლანდელი ნესტიანი ადგილი, საცა ეს წიგნებია თავ-მოყრილი, ცხადია, ხეირს არ დააყრის ძველს ხელ-ნაწერებს.

*** სურამი: საababაშიოს ზოგიერთმა მემამულეებმა თავიანთი ტყეები ხაზინას გადასცეს განსაგებლადა და მათის დაცვის წესების შემოსაღებად. ტყეების სახაზინო უწყებამ ეს გარემოება გამოუცხადა, თავიანთ მოხელეთა შემწეობით, გლეხკაცობას, მაგრამ ამ განცხადებამ ყველა სოფლამდე ვერ მიაღწია. ამის გამო ამისთანა სოფლების გლეხ-კაცობა ისევ ძველებურად იქცევა: მდის მემამულესთან, ართმევს ტყის ბარათს და სჩეხავს ტყეს. სახაზინო უწყება ტყის გაჩეხისათვის ერთი-ორად ახდევინებს შალბაშს, ახდევინებს ჯარიმას და სხვა გარდასახადს, ესრედ-წოდებულს, ტყის გაწმენდისას. ამ გვარად გლეხ-კაცი დიდს გაჭირვებაშია ჩავარდნილი და თავის მდგომარეობისა ვერა გაუვია-რა: მემამულესაც აძლევს ტყის ბარათში ფულს და სახაზინო სატყეო უწყებასაც. საკირო, რომ ასეთს გაუგებრობას ბოლო მოეღოს და წესიერი ხმარება ჩამოვარდეს საababაშიოს ტყეებისა.

*** ᲞᲔᲢᲔᲠᲑᲣᲠᲒᲘ: აქა სცხოვრობს ჩვენი პოეტი თ. აკაკი წერეთელი, რომელიც, როგორც მკითხველებმაც უწყიან, ავად იყო. აი რამდენიმე ცნობა ამ გარემოების შესახებ: თ. აკაკი პეტერბურგის რამდენსაც საუკეთესო პროფესორთან იყო, მაგრამ გარკვევით ვერც ერთმა ვერ უთხრა, თუ რა სატკივარი აქვს. მკურნალებნი უფრო იმ აზრისანი არიან, რომ ავადმყოფის გული ვერ მოქმედებს-წესიერადაო.

როგორც მკითხველებსაც მოეხსენებათ, რუსეთის პოეტმა ბ-ნმა ველიჩკომ, თვით აეტორისავე დასმარეთ, ლექსად გადიღო მისი პოემა დრამა „თამარ-ციბერი“. ეს პოემა-კერძო სალიტერატურო საღამოებზედ წაიკითხეს და ყველანი აღტაცებაში მოვიდნენ. ბოლოს ჟურნალმა „Сѣвер. Вѣст.“-მა შეისყიდა უფლება ნათარგმნის დაბეჭდვისა და ამ ახლო ხანებში დაჰბეჭდავს კიდეც.

*** გაზეთს „Недѣля“-ში შემდეგი წერილია დაბეჭდილი რედაქციის მიმართ ბ-ნ კრიშტოფოვიჩისა: „ბევრსა ლაპარაკობენ იმის შესახებ, თუ ჭეავის მაგიერ რით გამოვკვებოთ დამშეული ხალხი და სიმინდი-კი დაავიწყდათ. სიმინდით მრავალი მილიონი ხალხი იკვებება აღმოსავლეთის ქვეყნებში, ბევრსა ხმარობენ სიმინდს ავრეთვე იტალიასა და ჩრდილო ამერიკის შეერთებულს შტატებშიც. რუსეთის იმპერიაში მოლდავია და მეტი ნაწილი კავკასიის მცხოვრებთა სიმინდითვე იკვებება. კავკასიის ზოგ ადგილიდამ დიდძალი სიმინდი იგზავნება საზღვარ გარეე; მაგალითად, ფოთიდგან ყოველწლივ 6—9 მილიონი ფუთი სიმინდი იგზავნება მომეტებულად ინგლისში. ფასით სიმინდი ფუთი 40—50 კ. ფასობს.

კავკასიაში სიმინდი შემოდის და ისყიდება ოქტომბრის პირველს რიცხვებში. სასუფველია, რომ ეს იფი და ნოყიერი საკვები ინგლისში-კი არ მიჰქონდეთ საქონლის საკვებად, არამედ რუსეთის დამშეულს ხალხსა რჩებოდეს.

სიმინდის ფქვილისაგან უფრო სახერხოა თხელის მჭადების გამოცხობა. სქელი და გაღვიებული მჭადები რუსულს ფურნეებში არ გამოცხვება და არც ხეირიანი გამოვა. საცა-კი ქვის კეცებს იშოვნიან, უფრო კარგი იქნება, რომ თათრულად აცხონ. ბევრგან იმერეთსა, სამეგრელოსა და გურიაში სიმინდის ფქვილს ცხელს წყალში მოხარშავენ ხოლმე, მოჰმუშავენ და ისე სჭამენ. თითონ მეც რამდენჯერმე მიჭამია ეს საჭმელი სამეგრელოს დიდკაცების სახლში და, უნდა მოგახსენოთ, რომ, თუ დიდად არა მგემებია, არ დამზიზღებია მაინც. გემოთი (და მომზადებითაც-კი) ეს საჭმელი მალოროსიულს „ილემშასა“ ჰგავსო.

*** გაზ. „Нов. Обоз.“-ეს გაუგონია, რომ გამომძიებლად ნამყოფი ა. ხოსროევი, ციმბირში გაგზავნილი ამას წინად თავის დაზღვეულ ავეჯის დაწვის განზრახვისათვის, მასწავლებლად შესულა იქ ერთ-ერთს სკოლაში და კატორგის ხალხს რუსულის ენის მასწავლებლობას თურმე უწევს.

*** იმავე გაზეთს შეუტყვია, რომ ბ-ნ ზ. ჭიჭინაძეს შეუდგენია ლოცავნი ქართველ მაჰმადიანთა-ყველაფერზედ ხელს ააღებინებდნენ, და გამოსათხოვრად წავიდა. შეიძლება ასეც იყო. მართლაც, გოგიამ იმ დღეს ყველა თავისი ყანა ნახა, ყველას გარშემო შემოუარა. რომ ვისმე ენახა ამ დროს გოგია, გამოსულელებულაო, იტყოდა. ისე მიაშტერებდა თვალებს ყოველ სიმინდის ძირს, თითქოს უნდა შეიტყოს, რამდენ წვეთ ოფლად უზის ეს ერთი ძირი სიმინდიო. დიდხანს იარა ამ ნაირად გოგიამ, დიდხანს. იქნება საბრალო აფსებდა თავისს ქონებას, ას თუმნისაზე მეტია, თუ არაო; იქნება ეგონა, რომ ვალს გაისტუმრებდა და კიდევ დარჩებოდა საცხოვრებელი. მაგრამ ასის თუმნისა რა გაჩნდა ამას?.. ნეტა სად არის ეხლა ქანა, იფიქრებდა ხან-და-ხან: ვითომ ბედნიერი იქნება რევაზთან? არა, ქანა, არა, ტყუილად დამტანჯე მეცა და შენი თავიც ტყუილად დაიტანჯე; განა რევაზი შენ დაგინდობს?.. ნეტა კიდევ ვნახავდე მაინც?.. ღმერთო, შენის სახელის ჭირიმე, ქანას ნუ მოჰკლავო, დაიძახა ბოლოს ხმამაღლა გოგიამ და შეხედა ცას. ამ დროს ცამ საშინლად დაიქუხა, თითქოს ღმერთმა გაუგონა გოგიას თხოვნაო, და პატარა ხანს შემდეგ ღრუბლებით შეიმოსა:

გოგია მაინც არ მიდიოდა შინ და თვის ქართულის ასოებით და დაუწყია კიდეც მისი ბეჭდვა. ლოცავნში 80-მდე ლოცვაა მოთავსებული და ისეა დაწერილი, როგორც წარმოუთქვამთ მოსლემინთა სასულიერო კაცებს. ამ ლოცვებში ნახმარ სიტყვების მეოთხედი ნაწილი სულ თურმე ქართულია. ლოცვანს წინ უძღვის მცირე წერილი მოხუცებულის თ. გრ. გურიელისა, რომელც ურჩევს ამ წერილში ქართველ მაჰმადიანთა, ისწავლეთ წიგნი და ეცადეთ განათლებას ქართულის წერა-კითხვის შემწეობითაო. ქართველნი ხართ ჩამომავლობითა. ლაპარაკიც იცით ქართული და ქართულის წიგნის სწავლა და კითხვა ბევრად უფრო საადვილო იქნება თქვენთვის, ვიდრე არაბულ-ოსმალურისაო.

*** ამ თთვის 20, ღამით, კრამიტის ქუჩაზე დარჩო აღაჯანოვი, იაგორ მამულოვი, და ბახრო გალუსტაკი შეუცვივდნენ მეპურეს საგანსლიძეს ფულის მოსაპარავად, მაგრამ მალე შეუტყვეს და შეიპყრეს. დამნაშავეთ აღიარეს თავიანთი დანაშაულობა.

ᲥᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲗᲔᲐᲢᲠᲘ

მეორედ გაყმაწვილება, დრამა 4 მოქ., გადმოქართ. თ. დ. ერისთავის მიერ.

ახირებულია, ვოდევილი 1 მოქ., გადმოთ. კ. ყიფიანის მიერ.

ვიდრე გუშინ-წინდელს, პარასკევის წარმოდგენაზედ ვიტყოდეთ რასმე, ჯერ თვალი თეატრს გადავავლოთ და ორიოდე სიტყვა საზოგადოებას ვუძღვნათ. ამ მეორე წარმოდგენაზედაც ისევე, როგორც პირველზედ იყო, თეატრის დარბაზი მოიუდაბნობდა და მაყურებელთა რიცხვი მოთამაშეთა რიცხვს ჩამოურჩებოდა. მწარე ღიმილი, ღიმილი უიმედობისა, გადურბენდა ადამიანს სახეზედ, პარასკევის ქართული წარმოდგენა და წინა დღის, ხუთშაბათის, სომხური წარმოდგენა რომ შეედარებინა. ისე ავსებით სავსე იყო სახოფხულო თეატრი სომხურ წარმოროცა პირველი წვიმის წვეთი დაეცა, ქუდი მოიხადა და თავშიშველა დადგა. აგერ მოუხშირა წვიმამ, გოგია-კი მაინც სდგას, თითქოს დასველება ესიამოვნებაო. მართლაც, ესიამოვნებოდა, რადგან უნდოდა გახურებული გული გაგრილებინა. პატარა ხანს უკან მაისის ტკბილმა ჟუჟუნა წვიმამ შხაპუნი დაიწყო. გოგია ბინდამდე მაინც არ წასული შინ და მხოლოდ მაშინ წავიდა, როცა იფიქრა, ეხლა-კი ალარავინ მოვა და ალარავინ დამირღვევს მყუდროებასაო...

—

ერთის კვირის შემდეგ ისევე გაჩნდა რევაზი თაბორში. ქანასას არაფერს ამბობდა. მხოლოდ გოგიას თამასუქი ჩამოიტანა. თამასუქი, როგორც რიგია, კანონიერად ნოტარიუსის დამოწმებით ისასა ჰქონდა გადაცემული. ეხლა, როცა ისურვებდა, მაშინ გადაახდევინებდა გოგიას ასს თუმანს და ან საცხოვრებელზედ ხელს ააღებინებდა. რაღა თქმა უნდა, რევაზი რაც შეიძლებოდა მალე აღასრულებდა თავისს სურვილს.

VII

გავიდა რამდენიმე წელიწადი...

დღესასწაული დღე იყო. ქუთაისს „ბულვარი“ სავსე იყო ხალხით და კიდევ უფრო ემატებოდა ტაძრი-

---

— რას გაჩუმდი. ქანა? დაიწყო ისევ რევაზმა: არ მოგეწონა ჩემი სიტყვები?... იყო, რომ მეუბნებოდი, შენის გულისთვის თუნდ წყალში გადავარდებიო. მატყუებდი განა?... რა გაეწყობა... ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს, მაგრამ მე-კი უნდა გითხრა, რომ მომწყინდა ამდენი „დამალვიას“ თამაში. თუ ვიქნებით უნდა ვიქნეთ, თუ არა და ამას იქით შენ შენთვის და მე ჩემთვის!... სთქვა რევაზმა და მოშორდა ქანას. ქანა გაშტერებული იყო. ეტყობოდა, რომ გულში მთელი ზღვა უტრიალებდა და საშინლად ღელავდა.

— მშვიდობით! ღმერთმა ბედნიერად გამყოფოთ შენცა და გოგიაც... მე ხვალე წავალ თაბორიდგან და სხვაგანა ვცდი ჩემს ბედს... ამბობდა დახელოვნებულ მსახიობსავით, უკანუკან მიიწევდა და თვალები-კი ქანასაკენა ჰქონდა მიშტერებული, თითქოს ეუბნება, კარგია, მომკიდე ხელი და დამაბრუნეო.

— სად მიხვალ, სად მიხვალ? დაიღრიალა ბოლოს მართლაც ქანამ და შემოეხვია ფეხებზედ მიმავალს რევაზს. მე უშენობა არ შემიძლიან, არა, ჩემთან დარჩი... გაჰკიოდა ქანა.

— მე მხოლოდ მაშინ დავრჩები, თუ პირობას მომცემ, რომ ჩემს სურვილს შეასრულებ, წყნარად სთქვა რევაზმა.

— გაძლევ, გაძლევ!.. მიაძახა გადარეულივით ქანამ.

— მაშ, წამომყვები ქუთაისში?

— წამგოყვები, წამოგყვები, ქუთაისში-კი არა, სადაც გინდა, თუნდ ჯოჯოხეთში, თუნდ შავს წყალში... ოღონოდ შენთან, შენთან-კი ვიყო და სადაც გინდა, იქ წამოვალ, ტირილით ამბობდა ქანა.

— ოჰ, ჩემო ძვირფასო, ჩემო სულზედ უტკბესო! დაიძახა რევაზმა და თითონაც გადაეხვია ქანას. რამდენსაც ხანს ასე იყვნენ ჩაკონნებულნი. მერე ისევ რევაზმა დაარღვია სიჩუმე.

— მაშ როდის წავიდეთ?

— როცა გინდა, უთხრა ქანამ თვალების წმენდით.

— მე მალე მინდა, მალე... მინდა, რომ მარტო მე მეკუთვნოდე, მარტო ჩემს სახელს ატარებდე, სთქვა რევაზნა.

— მაშ ხვალე წავიდეთ, უთხრა ქანამ: ან, უკეთესი იქნება ამალამე, ამ საათშივე... მე მაინც ალარა მაქვს გოგიასთან მისასვლელი პირი, იმისს სახლში შესვლა ალარ შემიძლიან, და ეხლავ, სადაც გინდა, იქ წამიყვანე.

— თამასუქი სადა გაქვსო? იკითხა უცებ რევაზმა, თითქოს მარტო ეხლა მოაგონდაო.

— უბეში მაქვს, მიუგო ქანამ.

— მაშ—წავიდეთ, დაიძახა რევაზმა და ააყვნა ქანა. ეტყობოდა ქანა ერთობ ტანჯებოდა და ძალაც ალარა ჰქონდა მუხლებში. რევაზმა მაგრად მოჰკიდა ხელი, ქანაც დაეჯინა მკლავზედ და წავიდნენ.

ამასობაში კიდეც დაღამებულიყო და ორივე მალე ჩაიხვია სიბნელემ.

VI

მეორე დღეს მთელმა თაბორმა შეიტყო, რომ ქანა გაექცა გოგიას და რევაზთან ერთად სადღაც გადაკარგა. ამ ამბავმა სულ გადარია თაბორლები და დიდი და პატარა, კაცი და ქალი მოსცენებას ალარ აძლევდნენ უბედურს გოგიას. ზოგი ამბის შესატყობად მიდიოდა, ზოგი—ვითომ სანუგეშებლად, ზოგი—რჩევის მისაცემად. გოგია ქანას წასვლის გამო უფრო ამ არა-მკითხე მოკეთეებმა შეაწუხეს. იმას არაგისთან ლაპარაკი არ უნდოდა, ამიტომ, იშოვა თუ არა დრო, გადაკეტა თავის სახლის კარები და ყანებისაკენ გასწია სამუშაოდ. აბა, რაღა ემუშავებოდა უბედურს! ის ისე წავიდა თავის ნაჭირნახულევის დასათვალიერებლად, თითქო თავისის ოფლით მორწყულს სიმინდს უნდა გაანდოს თავისი ტანჯვაო. იქნება იგრძნო საწყალმა, რომ

უგრძნობდეს, სხვასაც ულვიძებდეს ამ თანაგრძნობას. თუ ინტელიგენცია თეატრში არ დადის, ალბად იმიტომ-რომ ვერა ჰსიამოვნებს და ეს უკანასკნელი-კი იმისი მიზეზია, რომ თავისის გზა-კვალისათვის გადაუხვევია და უგზო-უკვლოდ საითკენღაც მიექანება.

ბევრი თავს იმითი იმართლებს, რომ, რა ვქნათ, თუ-კი ქართული სცენა არ აკმაყოფილებს ჩვენს ინტელიგენციას, ესტეტიკურად ვერ დამტკბარაო. შეიძლოს მისი დაკმაყოფილება და ისიც ივლის თეატრშიო. კარგი თავის გამართლებაა, არა, მაგრამ უნდა მოგახსენოთ-კი, რომ, თავის გამართლება-კი არა, ნამხილებ სინიდისის მიყრუებაა და მიჩუმება და სხვა არაფერი. განა სომხების ინტელიგენცია ჩამოურჩება რითიმე ქართველებისას? არაფერით, და, წარმოიდგინეთ, ამ ინტელიგენციამ სამას თუმნამდე ფული შეჰკრიბა, ბ-ნს პეტროსიანს სათეატრო დასი შეადგენინა და ეხლა, ჯერ-ჯერობით მაინც, სიამოვნებით დადის ამ დასის წარმოდგენებზედ. ჩვენებს-კი მზა-მზარეულად თეატრის კარები გაეღოთ, არც სამასი თუმანი დასჭირებოთ ამისთვის და არც სამასი გროში, მაგრამ აბა თუ შემოიხედოს ვინმე. დალოცვილებმა, იარონ, დაანახვონ სცენას თავისი თანაგრძნობა და მერე მოითხოვონ ფერად-ფერადი. მაშინ ქონებით ფეხგამაგრებულს თეატრსაც შეეძლება უფრო საუკეთესო არტისტების მოწვევა და საქმის ერთი ათად განკარგება და გაუმჯობესება. თორემ ეხლა ჩვენი ინტელიგენცია იმ წუნია პატარძალს მოგვაგონებს, რომელიც პირველში სულ იწუნებდა საქმროებს, მაგრამ ბოლოს ისე დაემართა, რომ სულ უმდარესსაც შეირთავდა, მაგრამ მთხოვნელი არავინ გამოუჩნდა. ვინ იცის, იქნება ამ შემთხვევაშიაც ასე მოხდეს და მხოლოდ მაშინ გაახსენდეთ რუსთველის ბრძნული სიტყვები, რომ

წამსდარსა საქმესა რას არგებს მერმე-და თათბ�ბენსა!..

კარგად უნდა იცოდნენ, რომ თუ საზოგადოების თანაგრძნობა არ ამოუდგა მხარში ქართულს სცენას, ზაფხულის ყვავილ-სავით უწყლოდ გახმება, დაჭკნება და ფურცლებს ჩამოყრის. აი ამ სამის წლის წინად ერთს თავისს წერილში რასა სწერდა რუსეთის დიდი მცოდნე სასცენო ხელოვნებისა, აწ უკვე განსვენებული იურიევი: „ყოველის ხელოვნების წარმატება ოთხს რასმეზეა დამოკიდებული: 1) ხელოვანი ნიჭიერი უნდა იყოს; 2) იმის ხელოვნებას უნდა თანაგრძნობდეს ის საზოგადოება, ანუ ერი, რომლისათვისაც იგი არსებობს; 3) ამ საზოგადოებას გარკვევით უნდა ჰქონდეს შეგნებული თვით ხელოვნება, და, დასსრულ, 4) ის გარეგანი ვითარება უნდა უწყობდეს ხელს წარმატებისათვის, რომელშიაც ხელოვნებაა ჩამდგარი. ხოლო არც ერთს ხელოვნებაში, სასცენო ხელოვნების გარეა, არ არსებობს ისე ღრმა, ძლიერი და უჩინარი კავშირი ხელოვანის შემოქმედობასა და მაყურებელთა შორის, რომელნიც მისის ნამოქმედარით სტკბებიან.“ ამას უნდა დავუმატოთ ჩვენის მხრივ, რომ სადაც უკანასკნელი სამი ვითარება არ არსებობს, იქ პირველი ყოველად შეუძლებელია და იმის მოლოდინის იმედიც ამაო და უქმი იმედი იქნება... მაგრამ კმარა, მთქმელს გამგონე უნდა და ბეშმარიტი, გონიერი გამგონე-კი ერთის სიტყვითაც აღვილად გაიგებს გასაგებსა და შესაგონებს. ეხლა-კი ისევ წარსულს წარმოდგენას დავუბრუნდეთ.

„მეორედ გაყმაწვილებამ“ საერთოდ კარგად ჩაიარა, თუმცა რამდენიმე როლის ამსრულებელი ძალიან ჰკოჭლობდა. ყველაზედ კარგები, თითქმის უნაკლულონი ისევ ელისაბედი იყო (ქ-ნი ავალიშვილისა) და ბაბალე (ქ-ნი საფაროვისა). ორიეენი ისე მწყობრად თამაშობდნენ, რომ მთელი პიესა მარტო იმით გაატარეს

ᲜᲐᲠᲒᲕᲔᲚᲘ

(ᲟᲣᲠᲜᲐᲚ-ᲒᲐᲖᲔᲗᲘᲡᲒᲐᲜ)

ᲓᲓᲔᲚᲘ ᲢᲤᲘᲚᲘᲡᲘᲡ ᲝᲠᲛᲐ ᲒᲐᲖᲔᲗᲛᲐ ᲗᲣ ᲐᲠᲐ, ᲓᲐ ᲒᲐᲖᲔᲗᲛᲐ ᲗᲣ ᲐᲠᲐ

ᲑᲐᲚᲐᲜᲘᲡ ᲛᲔᲤᲔᲡᲐᲗᲕᲘᲡ

ᲛᲐᲠᲒᲐᲠᲘᲢᲐ ᲒᲝᲢᲘᲡᲐ ᲠᲝᲚᲘᲡ ᲡᲚᲘᲡᲠᲣᲚᲔᲑᲘᲡ ᲫᲚᲐ ᲓᲐ ᲐᲠ ᲛᲝᲣᲪᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲥᲜᲘᲡ ᲡᲐᲠᲐᲜᲢᲣᲨᲘ... ᲘᲥᲜᲔᲑᲐ ᲒᲣᲚᲓᲐᲗᲘᲪ ᲣᲩᲘᲜᲐᲠᲘ ᲓᲠᲐᲛᲐᲢᲘᲣᲚᲘ ᲐᲠᲢᲘᲡᲢᲘᲡ ᲡᲘᲡᲮᲚᲘᲡ ᲒᲐᲗᲘᲗᲥᲛᲘᲗ, ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲐᲠ ᲛᲘᲣᲚᲘᲐ ᲨᲔᲣᲚᲘᲡ ᲓᲐᲕᲐᲜᲬᲧᲕᲔᲚᲘᲡ, ᲓᲐᲒᲠᲔᲛᲝᲕᲜᲘᲡ ᲓᲠᲐᲛᲐᲢᲘᲣᲚᲘ ᲐᲠᲢᲘᲡᲢᲘᲡ ᲡᲘᲡᲮᲚᲘᲡ ᲒᲐᲗᲘᲗᲥᲛᲘᲗ, ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲐᲠᲐ ᲛᲘᲣᲚᲘᲐ ᲨᲔᲣᲚᲘᲡ ᲓᲐᲕᲐᲜᲬᲧᲕᲔᲚᲘᲡ ᲓᲠᲐᲛᲐᲢᲘᲣᲚᲘ ᲐᲠᲢᲘᲡᲢᲘᲡ ᲡᲘᲡᲮᲚᲘᲡ ᲒᲐᲗᲘᲗᲥᲛᲘᲗ ᲓᲐ ᲐᲠᲐᲛᲘᲗ, ᲐᲛ ᲓᲐᲒᲠᲔᲛᲝᲕᲜᲘᲡ ᲛᲘᲛᲓᲘᲠᲘ ᲘᲛᲓᲔᲜᲘ ᲘᲥᲜᲔᲑᲐ... ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲙᲛᲐᲠᲐ, ᲛᲗᲥᲛᲚᲘᲡ ᲒᲐᲛᲒᲝᲜᲔ ᲣᲜᲓᲐ ᲓᲐ ᲭᲔᲛᲨᲠᲘᲢᲘ, ᲒᲝᲜᲘᲔᲠᲘ ᲒᲐᲛᲒᲝᲜᲔ-ᲙᲘ ᲔᲠᲗᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲡᲘᲢᲧᲕᲘᲗᲐᲪ ᲐᲓᲕᲘᲚᲐᲓ ᲒᲐᲘᲒᲔᲑᲡ ᲓᲐ ᲨᲔᲡᲐᲒᲔᲑᲡ. ᲔᲮᲚᲐ-ᲙᲘ ᲘᲡᲔᲗᲘ ᲬᲐᲠᲡᲣᲚᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ.

„ᲛᲔᲝᲠᲔᲓ ᲒᲐᲧᲛᲐᲬᲕᲘᲚᲔᲑᲐᲛᲐ“ ᲡᲐᲔᲠᲗᲝᲓ ᲙᲐᲠᲒᲐᲓ ᲩᲐᲘᲐᲠᲐ, თუმცა რამდენიმე როლის ამსრულებელი ძალიან ჰკოჭლობდა. ყველაზედ კარგები, თითქმის უნაკლულონი ისევ ელისაბედი იყო (ქ-ნი ავალიშვილისა) და ბაბალე (ქ-ნი საფაროვისა). ორიეენი ისე მწყობრად თამაშობდნენ, რომ მთელი პიესა მარტო იმით გაატარეს

ᲬᲐᲛᲡᲓᲐᲠᲡᲐ ᲡᲐᲥᲛᲔᲡᲐ ᲠᲐᲡ ᲐᲠᲒᲔᲑᲡ ᲛᲔᲠᲛᲔ-ᲓᲐ ᲗᲐᲗᲑᲔᲚᲘ ᲑᲔᲜᲡᲐ!..

ᲙᲐᲠᲒᲐᲓ ᲣᲜᲓᲐ ᲘᲪᲝᲓᲜᲔᲜ, ᲠᲝᲛ თუ ᲡᲘᲮᲛᲐᲠᲝᲛᲘᲡᲒᲐᲛᲝᲜᲓᲒᲐ ᲗᲐᲜᲐᲒᲠᲫᲜᲝᲑᲐ ᲐᲠ ᲐᲛᲝᲣᲓᲒᲐ ᲛᲮᲐᲠᲨᲘ ᲥᲐᲠᲗᲣᲚᲘ ᲡᲪᲔᲜᲐᲡ, ᲖᲐᲤᲮᲣᲚᲘᲡ ᲧᲕᲐᲕᲘᲚ-ᲡᲐᲕᲘᲗ ᲣᲬᲧᲚᲝᲓ ᲒᲐᲮᲛᲔᲑᲐ, ᲓᲐᲥᲭᲔᲑᲐ ᲓᲐ ᲤᲣᲠᲪᲚᲔᲑᲡ ᲩᲐᲛᲝᲧᲠᲘᲡ. ᲐᲘ ᲐᲛ ᲡᲐᲛᲘᲡ ᲬᲚᲘᲡ ᲬᲘᲜᲐᲓ ᲒᲐᲜᲘᲪᲓᲘᲚᲘ ᲠᲝᲚᲘ ᲛᲘᲣᲪᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐᲛᲝᲛᲬᲛᲔᲑᲚᲘ ᲘᲧᲝ: 1) ᲮᲔᲚᲝᲕᲐᲜᲘ ᲜᲘᲭᲘᲔᲠᲘ ᲣᲜᲓᲐ ᲘᲧᲝᲡ; 2) ᲘᲛᲘᲡ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡ ᲣᲜᲓᲐ ᲗᲐᲜᲐᲒᲠᲫᲜᲝᲑᲓᲔᲡ ᲘᲡ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲑᲐ, ᲐᲜᲣ ᲔᲠᲘ, ᲠᲝᲛᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡᲐᲪ ᲘᲒᲘ ᲐᲠᲡᲔᲑᲝᲑᲡ; 3) ᲐᲛ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲑᲐᲡ ᲒᲐᲠᲙᲕᲔᲕᲘᲗ ᲣᲜᲓᲐ ᲰᲥᲜᲓᲔᲡ ᲨᲔᲒᲜᲔᲑᲣᲚᲘ ᲗᲕᲘᲗ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲐ, ᲓᲐ, ᲓᲐᲡᲡᲠᲣᲚ, 4) ᲘᲡ ᲒᲐᲠᲔ�გᲐᲜᲘ ᲕᲘᲗᲐᲠᲔᲑᲐ ᲣᲜᲓᲐ ᲣᲬᲧᲝᲑᲓᲔᲡ ᲮᲔᲚᲘ ᲬᲐᲠᲛᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲨᲘᲐᲪ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲐᲐ ᲩᲐᲛᲓᲒᲐᲠᲘ. ᲮᲝᲚᲝ ᲐᲠᲪ ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡᲐ, ᲡᲐᲡᲪᲔᲜᲘᲡ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲠᲔᲐ, ᲐᲠ ᲐᲠᲡᲔᲑᲝᲑᲡ ᲘᲡᲔ ᲦᲠᲛᲐ, ᲫᲚᲘᲔᲠᲘ ᲓᲐ ᲣᲩᲘᲜᲐᲠᲘ ᲙᲐᲕᲨᲘᲠᲘ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲛᲗᲐᲛᲨᲝᲛᲔᲚᲗᲐ ᲨᲝᲠᲘᲡ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲗᲐᲗᲕᲘᲡ ᲘᲡ ᲐᲠᲡᲔᲑᲝᲑᲡ; 3) ᲐᲛ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲑᲐᲡ ᲒᲐᲠᲙᲕᲔᲕᲘᲗ ᲣᲜᲓᲐ ᲰᲥᲜᲓᲔᲡ ᲨᲔᲒᲜᲔᲑᲣᲚᲘ ᲗᲕᲘᲗ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲐ, ᲓᲐ, ᲓᲐᲡᲡᲠᲣᲚ, 4) ᲘᲡ ᲒᲐᲠᲔᲗᲐᲜᲘ ᲕᲘᲗᲐᲠᲔᲑᲐ ᲣᲜᲓᲐ ᲣᲬᲧᲝᲑᲓᲔᲡ ᲮᲔᲚᲘ ᲬᲐᲠᲛᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲗᲐᲗᲕᲘᲡ ᲘᲡ ᲐᲠᲡᲔᲑᲝᲑᲡ. ᲮᲝᲚᲝ ᲐᲠᲪ ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡᲐ, ᲡᲐᲡᲪᲔᲜᲘᲡ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡᲐ ᲒᲐᲠᲔᲐ, ᲐᲠ ᲐᲠᲡᲔᲑᲝᲑᲡ ᲘᲡᲔ ᲦᲠᲛᲐ, ᲫᲚᲘᲔᲠᲘ ᲓᲐ ᲣᲩᲘᲜᲐᲠᲘ ᲙᲐᲕᲨᲘᲠᲘ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲛᲗᲐᲛᲨᲝᲛᲔᲚᲗᲐ ᲨᲝᲠᲘᲡ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲗᲐᲗᲕᲘᲡ ᲘᲡ ᲐᲠᲡᲔᲑᲝᲑᲡ; 3) ᲐᲛ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲑᲐᲡ ᲒᲐᲠᲙᲕᲔᲕᲘᲗ ᲣᲜᲓᲐ ᲰᲥᲜᲓᲔᲡ ᲨᲔᲒᲜᲔᲑᲣᲚᲘ ᲗᲕᲘᲗ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲐ, ᲓᲐ, ᲓᲐᲡᲡᲠᲣᲚ, 4) ᲘᲡ ᲒᲐᲠᲔᲗᲐᲜᲘ ᲕᲘᲗᲐᲠᲔᲑᲐ ᲣᲜᲓᲐ ᲣᲬᲧᲝᲑᲓᲔᲡ ᲮᲔᲚᲘ ᲬᲐᲠᲛᲐᲢᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲗᲐᲗᲕᲘᲡ ᲘᲡ ᲐᲠᲡᲔᲑᲝᲑᲡ. ᲮᲝᲚᲝ ᲐᲠᲪ ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡᲐ, ᲡᲐᲡᲪᲔᲜᲘᲡ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡᲐ ᲒᲐᲠᲔᲐ, ᲐᲠ ᲐᲠᲡᲔᲑᲝᲑᲡ ᲘᲡᲔ ᲦᲠᲛᲐ, ᲫᲚᲘᲔᲠᲘ ᲓᲐ ᲣᲩᲘᲜᲐᲠᲘ ᲙᲐᲕᲨᲘᲠᲘ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲛᲗᲐᲛᲨᲝᲛᲔᲚᲗᲐ ᲨᲝᲠ

მეშვიდარი ᲚᲔ ნახნგარიშეᲜᲘᲗ უფრო ძვირად დაᲯᲔᲠᲔᲑᲣᲚᲘ. დერეფანში სეᲠᲘᲐᲚᲘ მოიგო. გამᲔᲢᲧᲣᲠᲔᲑᲣᲚᲘᲗ ფრიადრისმა დერეფანი დაᲔᲑᲐᲠᲐ, სრულად გაᲬᲘᲡᲬᲠᲔᲑᲣᲚᲘ და უთხრა: „დამᲔᲜᲐᲨᲕᲔᲜ ᲯᲐᲠ შენთანა; შენ ᲔᲠᲗᲘᲝᲗᲐᲜᲐ კᲔᲚᲘ ᲬᲘᲝᲗᲘᲚᲘᲡᲐᲠ და ᲯᲔᲓᲠᲔ მე ᲪᲘᲪᲘᲗᲐᲜᲐ ᲯᲔᲓᲘᲡᲐ, შენს ᲒᲐᲠᲔᲨ, ᲩᲐᲛᲔ ᲜᲐᲯᲘᲡ ᲐᲠᲐᲘᲡ ᲒᲐᲯᲐᲯᲔᲑᲘᲡᲐᲜᲘ“.

— ᲩᲘᲯᲐᲒᲝᲡ მᲘᲬᲘᲗᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲯᲐᲯᲔᲚᲘᲗᲕᲘᲡ ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲣᲩᲐᲠᲛᲐᲮᲐᲠᲘᲡ ᲬᲘᲡ ᲭᲔᲜᲘᲡᲐ. ᲛᲘ ᲮᲘᲡ ᲡᲐᲯᲠᲗᲘ 170 ᲐᲠᲨᲘᲜᲘᲐ თᲣᲠᲛᲘ. ᲒᲐᲜᲬᲘᲠᲐᲡᲯ ᲐᲥᲕᲗ ᲐᲛ ᲬᲚᲘᲡ ᲔᲠᲗᲘ ᲜᲐᲬᲘᲠᲘ ᲛᲝᲛᲙᲚᲘᲡᲐᲠ, ᲡᲐᲯᲠᲗᲘᲗ 39 ᲐᲠᲨᲘᲜᲘ, და ᲐᲛ ᲜᲐᲬᲘᲠᲔᲑᲘᲡᲐᲜ ᲝᲠᲘ ᲯᲔᲯᲠᲘᲜᲘ ᲒᲐᲯᲐᲒᲝᲜᲝᲡ. ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲯᲔᲯᲠᲘᲜᲘᲗ ᲘᲛᲘᲜᲔᲑᲐ ᲒᲐᲯᲐᲒᲝᲗᲘᲚᲘ ᲡᲐᲑᲐᲜᲘᲡᲐᲜᲘᲡᲐ ᲐᲣᲠᲘᲡ, ᲡᲐᲯᲐᲯᲐᲥᲝ და ᲡᲘᲛᲨᲐᲠᲐᲣᲚᲘ, მᲔᲝᲠᲔᲨᲘ-ᲯᲐ ᲡᲘᲛᲨᲐᲠᲐᲣᲚᲘ, ᲡᲐᲤᲝᲯᲚᲘᲡ ᲝᲗᲮᲘᲡᲬᲘᲚᲘᲗ. ᲯᲔᲯᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲬᲚᲘᲡ ᲛᲔᲠᲔᲛ ᲘᲛᲘᲕᲔ ᲮᲘᲡ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘᲡᲯᲐᲜ ᲘᲛᲘᲜᲔᲑᲐ ᲒᲐᲯᲐᲒᲝᲗᲘᲚᲘ.

— ᲐᲛᲘᲡ წᲘᲜᲐᲓ ᲑᲝᲡᲢᲝᲜᲨᲘ ᲬᲠᲔᲛᲘᲐ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲣᲚᲘ ᲐᲛ ᲯᲔᲓᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲒᲐᲜᲪ ᲣᲤᲚᲐᲡᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲛᲐᲮᲐᲠᲘᲡᲯᲝ ᲐᲦᲜᲘᲨᲜᲔᲑᲝᲚᲐ. ᲬᲠᲔᲛᲘᲐ ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲬᲐᲡᲘᲡᲐᲯᲕᲘᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲬᲐᲜᲐᲡ, ᲡᲘᲡᲯᲚᲘᲡᲯᲐᲜ ᲐᲦᲝᲚᲓᲝᲜᲘᲡ, ᲔᲠᲒᲝ, რომᲚᲘᲪ ᲒᲣᲗᲘᲐ და ᲐᲛᲘᲡᲗᲐᲜ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ, ᲨᲣᲨᲘᲜᲓᲐ, ᲛᲐᲦᲐᲜᲐᲓ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ, ᲨᲣᲨᲘᲜᲓᲐ, ᲛᲐᲦᲐᲜᲐᲓ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ. ᲒᲣᲠᲯᲘᲡᲗᲐᲜ ᲛᲘᲡᲘ ᲨᲕᲘᲚᲘ ᲨᲣᲨᲘᲜᲓᲐ, ᲨᲣᲨᲘᲜᲓᲐ, ᲛᲐᲦᲐᲜᲐᲓ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ. ᲒᲐᲜᲘᲡᲮᲚᲐᲡᲯ ᲐᲥᲕᲗ ᲐᲛ ᲜᲐᲬᲘᲠᲔᲑᲘᲡᲐᲜ ᲝᲠᲘ ᲯᲔᲯᲠᲘᲜᲘ ᲒᲐᲯᲐᲒᲝᲗᲝᲡ. ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲯᲔᲯᲠᲘᲜᲘᲗ ᲘᲛᲘᲜᲔᲑᲐ ᲒᲐᲯᲐᲒᲝᲗᲘᲚᲘ ᲡᲐᲑᲐᲜᲘᲡᲐᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲬᲐᲜᲐᲡ, ᲡᲘᲡᲯᲚᲘᲡᲯᲐᲜ ᲐᲦᲝᲚᲓᲝᲜᲘᲡ, ᲒᲠᲔᲛᲘᲐ ᲔᲠᲗᲘᲡ ᲬᲐᲡᲘᲡᲐᲯᲕᲘᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲬᲐᲜᲐᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ. ᲐᲛᲘᲡ გᲐᲠᲔᲨ ᲐᲠᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲫᲚᲝᲡ ᲐᲠᲘᲡ ᲬᲐᲜᲐᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ, ᲡᲘᲡᲯᲚᲘᲡᲯᲐᲜ ᲐᲦᲝᲚᲓᲝᲜᲘᲡ, ᲒᲠᲔᲛᲘᲐ, რომᲚᲘᲪ ᲒᲣᲗᲘᲐ ᲓᲐ ᲐᲛᲘᲡᲗᲐᲜ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ, ᲨᲣᲨᲘᲜᲓᲐ, ᲛᲐᲦᲐᲜᲐᲓ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ. ᲛᲐᲡ ᲨᲔᲡᲐᲫᲚᲝᲡ ᲐᲠᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲫᲚᲝᲡ ᲨᲔᲡᲐᲫᲚᲝᲡ ᲛᲝᲛᲐᲒᲘᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐᲡ ᲓᲐᲜᲘᲨᲜᲐ